

oikeus on ennestään siirretty etujärjestölle, jotta tämän suostumus luovutukseen voidaan hankkia.¹

Taloudellisessa suhteessa etujärjestö toimii jäsentensä agenttina.² Sen on täytettävä esittämispalkkioiden perimistehtävät ja tilitys huolellisen miehen tavoin.^{3, 4, 5}

¹ *Sprenkmann* s. 47.

² Etujärjestön tehtäviin kuuluu myös jäsentensä moraalisten oikeuksien (isyyden tunnustamisen yms.) valvominen. *Teoston säännöt* 18 §.

³ Palkkioiden perimisestä määrätään *Teoston säännöissä*, että se on tapahtuva esityksistä tehtyjen kerta- tai aikasopimusten (yleisradio, ravintolat ym.) perusteella. Tilitysvuoden aikana kertyneet palkkiot tilitetään, *Teoston* kulut ja varaukset vähennettyä, teoston ns. tariffiarvon (esitysten luku, esitystilaisuuksien ja teosten laatu) mukaan säveltäjien, sovittajien ja kustantajain kesken. *Teoston säännöt* 21, 22, 26 §. Tilitettävät määrät koti- ja ulkomailla esitetyistä suomalaisista sävellyksistä nousevat melkoisiin summiin.

⁴ Sävellyksien ja kieliasuisten teoksien radioimisesta on Oy. Yleisradio Ab:n sekä *Teoston* ja Suomen Kirjailijaliiton välillä tehty kirjalliset sopimukset. *Teostolle* maksetaan kaikista laillisesti suojatuista sävellysteoksista, joiden esittämisoikeutta *Teosto* valvoo, näytelmäteokseen erityisesti sävellettyä musiikkia (oopperaa, operettia, balettia, pantomiimia yms.) lukuun ottamatta, 2,7 % kuuntelulupamaksuista (sopimus 11/5 1945). Suomen Kirjailijaliitolle suoritetaan, näytelmiä lukuun ottamatta, korvaus radiossa esitetyistä julkaistuista kirjallisista tuotteista kappalelunun ja tekstin pituuden mukaan. Julkaisemattoman teoksen (käsikirjoituksen) esittämisestä on sovittava erikseen (sopimus 20/6 1945).

⁵ Mm. Itävallassa, Saksassa, Hollannissa ja Sveitsissä on etujärjestöjen tosiasiallinen monopoli säädetty lakisääntöiseksi, ja säveltäjät sekä milloin kieliasuisten teosten ei-dramaattinen julkinen esittäminen on, kuten esim. Itävallassa on laita, pidätetty tekijäin yksinoikeudeksi, kirjailijatkin veloitettu kuulumaan etujärjestöihin, jotka myöntävät teoksien esittämisoikeuksia. Tällaisen järjestelyn tarkoituksena on toisaalta vaikeuttaa teoksien "mustaa" esittämistä, toisaalta estää kohtuuttomien tekijänpalkkioiden ottamista. *Lissbauer* s. 350 ss; *Streuli* s. 31 s; *Hoffmann* GRUR 1938 s. 5; *Sprenkmann* s. 47 alav. 2. — Tekijänoikeuskom. ehdottaa, että toimintaa, jonka tarkoituksena on mm. tekijäin oikeuksien valvominen, mitä tulee heidän teoksiensa julkiseen esittämiseen, saadaan harjoittaa ainoastaan asianomaisella luvalla (46 §).

Seitsemäs luku.

TEKIJÄNOIKEUDEN SIIRTYMISESTÄ TEKIJÄN KUOLEMAN JÄLKEEN JA PAKKOTÄYTÄNNÖSSÄ.

29 §.

TEKIJÄNOIKEUDEN SIIRTYMINEN PERILLISILLE JA TESTAMENTINSAAJALLE.

Tekijän kuoltua ovat yleiset jäämistöä koskevat oikeussäännöt, kuitenkin erinäisin poikkeuksin, sovellettavat tekijänoikeuden siirtymiseen.

1. *Perintö.* Tekijäl 23 §:ssä säädetään, että tekijänoikeus siirtyy tekijän kuollessa hänen kuolinpesänsä osakkaille lain mukaan. Perimysjärjestys ei siis ole rajoitettu, vaan tekijänoikeus periytyy in infinitum. Jollei perillisiä ole, perintö lankeee valtiolle, jota siis myös on pidettävä kuolinpesän osakkaana.¹ Tekijänoikeus kuuluu, jos perillisiä on useampia, heille yh-

¹ Lainvalmistelukunnan ehdotuksen mukaan ei sivuperillisellä eikä valtiolla olisi ollut perintöoikeutta. Hallituksen esityksessä eduskunnalle perintöoikeus ehdotettiin sivusuvussa pysäytettäväksi sisaruksiin; säännöstä valtion poissulkemisesta perinnöstä ei otettu esitykseen. Lakivaliokunta ei mietinnössään katsonut olevan aihetta poikkeamiseen yleisestä perimysjärjestyksestä, kun tekijänoikeuden erikoisluonne ei sitä vaatinut ja kun oli jo ryhdytty toimenpiteisiin perintöoikeutta koskevan lainsäädännön

teisesti. Yksityinen perillinen ei ole oikeutettu päättämään tekijänoikeudesta. Jos teos ei tekijän kuollessa ollut saatettu julkisuuteen, vaaditaan sen julkistamiseksi perillisten yksimielinen päätös. Samoin on laita tekijänoikeuden luovutukseen nähden; vain yksimielisellä päätöksellä saadaan myös salanimellä julkaistun teoksen oikea tekijä ilmaista (*TekijäL 28 § 3 mom.*) jne. Ts. tekijänoikeuteen on sovellettava yhteisteoksen oikeussääntöjä.¹ Perinnönjaossa tekijänoikeus on arvioitava ja otettava arvion mukaan lukuun perintöosuuksia arvalla jaettaessa.² Jos tekijänoikeus siirtyy kokonaisuutena jonkin perillisen osuuden mukana, on toisten perillisten oikeus disponoida teoksen julkisuuteen saattamisesta loppunut. Jollei sanotuin tavoin tapahtuva siirtyminen tekijänoikeuden suuren arvon johdosta pesän muihin varoihin verrattuna ole mahdollista, käynee jaon toimittaminen päinsä myös siten, että eri yksinoikeudet, esim. kustannusoikeus ja julkinen esittämisoikeus, arvioidaan ja jaetaan erikseen.

Ennen on mainittu, ettei tekijänoikeus voi tekijän eläessä olla naimaosan tai avio-oikeuden kohteena. Tekijän kuollessa sanottu oikeus *TekijäL 23 § 1 mom:n* mukaan siirtyy hänen kuo-

uudistamiseksi ja kysymys perintöoikeuden rajoittamisesta yleensä tuli siinä yhteydessä koko laajuudessaan harkittavaksi. Sitä paitsi mietinnössä huomautettiin, ettei myöskään tekijänoikeuden testamentausoikeutta ollut ehdotettu rajoitettavaksi. Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen. *Lvk 16 § ja perust. s. 39; hall. esit. N:o 89 v. 1926 vp. 23 § 1 mom; Lv miet. s. 3.* — Saksan tekijälain mukaan tekijänoikeus sammuu, jos perintö lankee valtiolle, vaikka suoja-aika ei vielä olisikaan kulunut umpeen, mutta tekijän eläessään toiselle luovuttama kustannus- tai muu toisintamisoikeus jää voimaan. Tanskan tekijälaiissa ei myöskään tunnusteta valtiota tekijänoikeuden perijäksi, vaan tämä oikeus tulee vapaaksi, jollei tekijältä ole jäänyt fyysillisiä perillisiä. *Allfeld, Urheberrecht s. 100 s; Jacobsen s. 280.*

¹ *Ks. s. 144 s. ja Knoph s. 145; Torben Lund, Billedkunsten s. 263; Lissbauer s. 223.* Teoksen uutta julkaisemista muuttamattomana perillinen voi *TekijäL 16 §:ssä* olevan periaatteen mukaisesti vaatia yksinkin. *Jacobsen s. 267; Torben Lund, Forfatterret s. 117.*

² *Kahn s. 31.*

linpesänsä osakkaille, joihin myös hänen leskensä lain mukaan kuuluu.¹

Hallituksen esityksessä eduskunnalle ehdotettiin, että tavallan presidentti saattoi yleisen edun sitä vaatiessa määrätä, että tekijänoikeus kuolleen tekijän teokseen oli täyttä korvausta vastaan siirtyvä valtiolle, jos se oli tarpeellista teoksen saatamiseksi yleisön saataviin. Ehdotus, joka siis sisälsi tekijänoikeuden pakkolunastamisen mahdollisuuden ja jolla oli esikuvansa Norjan ehdotuksessa, hylättiin eduskunnassa lakivaliokunnan esityksestä ilman perustelua.²

2. Testamentti. Tekijänoikeus voidaan siirtää testamentilla legaatin muodossa. Legaatti saattaa sisältää käyttöluvan tai yksinoikeuden johonkin tai joihinkin teoksen toisintamisfunktioihin, esim. kääntämiseen, taikka oikeuden teoksen toisintamiseen kaikissa muodoissa. Kun testamentti on voittanut lainvoiman, on legataari tullut välittömästi tekijänoikeuden haltijaksi. Jos hänelle on testamentissa myönnetty yksinoikeus tai käyttölupa ainoastaan johonkin toisintamisfunktioon, on tekijänoikeus kokonaisuutena siirtynyt pesän osakkaille, mutta heidän oikeuttaan on rasittamassa legataarin oikeus. Tällaisissakin tapauksissa toisintamisfunktio on kuitenkin legataarin välittömästi disponoitavissa, hänen tarvitsematta vaatia pesän osakkailta toisintamisfunktion luovutusta. Jos on testamentattu alkuteos, ei voida ilman muuta olettaa, että tekijä on tahtonut luovuttaa tekijänoikeuden, vaan legataarin on näytettävä toteen, että testamentti on näin ymmärrettävä (*arg. TekijäL 22 § 1 mom. 1 lause*).³

¹ *Nybergh JFT 1937 s. 182; Huttunen s. 73; Borum s. 194; Bentzon s. 64 s; Westring s. 117; Torben Lund, Forfatterret s. 116; Tekijänoikeus-Kom 26 § 1 mom.* Tekstissä esitetyn tulkinnan puolesta, jonka mukaan eloonjääneen puolison naimaosa tai avio-oikeus on otettava huomioon tekijän jälkeensä jättämän teoksen tekijänhallinnassa ja pesää hänen ja perillisten kesken ositettaessa, on omansa lisäksi tukemaan *TekijäL 24 §:ssä* oleva säännös tekijänoikeuden ulosmittauksesta lesken pesästä.

² *Lv miet. s. 5; Norjan ehdotus s. 50 s.* Norjassa ehdotus tuli laiksi.

³ *Mitteis s. 80.* Tekijä on voinut tarkoittaa, että testamentinsaaja tulee alkuteoksen haltijaksi vain siihen sisältyvän affektioarvon vuoksi.

3. *Perillisen ja testamentinsaajan oikeuden rajoituksia.* Tekijänoikeus siirtyy perinnössä ja testamentilla myös persoonaoikeudelliselta osaltansa, koska se muutoin jäisi ilman haltijaa. Tämän johdosta pesänosakkailta ja testamentinsaajalla on oikeus saattaa teos julkisuuteen, mikä on tekijän primäärinen persoonallinen oikeus.¹ Siirtyminen ei kuitenkaan ole täydellinen; tekijän moraaliset oikeudet jäävät rasittamaan perillisten ja testamentinsaajan disponoimisvaltaa. He eivät ole oikeutettuja julkaisemaan teosta toisen nimissä eivätkä tekemään teokseen muutoksia tai typistyksiä, jotka saattavat vahingoittaa tekijän mainetta, ja milloin muita muutoksia teokseen tehdään, on aina selvästi ilmoitettava, etteivät muutokset ole lähöisin tekijästä (*TekijäL 23 § 3 mom*).² Virallisen syyttäjän asiana on valvoa, että tekijän moraaliset oikeudet säilyvät loukkaamattomina (*m.l. 34 §*).³

Tekijä voi testamentilla — ei muulla oikeustoimella —⁴ rajoittaa perillisten ja testamentinsaajan oikeutta siitäkin, mitä edellä on mainittu. Hän on *TekijäL 23 § 2 mom:n* mukaan oikeutettu testamentissa määräämään, ettei hänen teostansa,

¹ Tekijän henkisen jäämistön hoitaminen on jätetty perillisille, koska heidät on siihen katsottu lähinnä asianomaisiksi. *Nybergh JFT 1937 s. 153. Kohler, Urheberrecht s. 460:* Perilliset ovat tekijän persoonallisuuden vartijoita.

² Toisin Saksan oikeuden mukaan. *Allfeld s. 99.* Myös Ruotsin laki sallii tekijänoikeuden periytyksen, samoin kuin sen luovuttamisenkin sopimuksella, totaalisena. *v. Konow s. 86 ss; Eberstein, Författarrätten II s. 166.*

³ *Allfeld m.s.* motivoi käsitystään, että perillisillä on rajaton oikeus teokseen sillä, ettei Saksan oikeuden mukaan ole ketään, joka voisi ryhtyä tekijänoikeuden loukkauksen johdosta toimenpiteisiin, kun virallisella syyttäjällä ei ole puhevaltaa asiassa. *Melliger s. 135 ss.* on sitä mieltä, että tekijän persoonalliset oikeudet päättyvät hänen kuoltuaan; perillisillä on omat persoonallisuusoikeutensa perhesiteiden vuoksi. Perustelu ei pidä paikkaansa; kun tekijänoikeus lankee "nauraville" perillisille tai valtiolle tai testamentilla, ei perhesiteitä ole velvoittamassa tekijän persoonallisuuden kunnioittamiseen.

⁴ *Droit d'auteur 1943 s. 76:* Sitoumus, jolla tekijä oli velvoittautunut toista kohtaan olemaan julkaisematta teostansa, ei estänyt tekijän perillisiä teoksen julkaisemisesta.

jota ei hänen eläessään ollut saatettu julkisuuteen, saa julkistaa tai että se saa tapahtua ainoastaan määrätynä aikana tahi määrättyillä ehdoilla.^{1 2} Säännös on ymmärrettävä niin, että tekijällä on valta määrätä jopa, että teos, olipa se valmis tai keskeneräinen, samoin kuin valmistet, luonnokset ym. on hävitettävä.³ Hän voi kosketellun lainkohdan mukaan mainita henkilön, jolla on oikeus teoksesta määrätä esitetyllä tavalla sekä yleensä valvoa tekijänoikeutta kuolinpesän puolesta.

Jos testamentissa on määrätty tekijänoikeuden valvoja, niin kuin juuri sanottiin, hoitaa hän tehtävänsä omilla nimissään (fidusiaarisena) testamentin täytäntöönpanijana tekijänoikeuden kohdalta; hänen päätöksensä riippuu, onko tekijänoikeuden loukkauksesta nostettava kanne. Virallinen syyttäjä voi puuttua asiaan ainoastaan, jos testamentin täytäntöönpanija on ilmoittanut rikoksen syytteeseen pantavaksi, mikäli ei ole kysymys loukkauksesta, joka saattaa vahingoittaa tekijän mainetta tai jos on muutoin rikottu *TekijäL 23 § 3* momentissa mainittua säännöstä (*m.l. 34 §*). Jos testamentin täytäntöönpanija itse rikkoo tekijän moraalisia oikeuksia, lienee pesän osakkailta oikeus ilmoittaa rikos syytteeseen pantavaksi.

¹ Hallitus oli esityksessään eduskunnalle ehdottanut, että tekijällä oli oleva oikeus testamentilla määrätä teostensa julkaisemisesta tai julkaisematta jättämisestä, kun siihen oli riittäviä henkilökohtaisia syitä. Laki-valiokunnan esityksestä säännös eduskunnassa muutettiin siihen muotoon, joka sillä on laissa. Valiokunnan mietinnössä sanotaan, että kun tekijällä on valta eläessään hävittää teoksensa, jos hän tahtoo estää sen julkisuuteen saattamisen, niin täytyy hänellä olla ehdoton oikeus kieltää sen julkisuuteen saattaminen kuoltuaan. Valiokunnan mielestä olisi myös oleva vaikeata ratkaista, milloinka oli olemassa sellaisia "riittäviä henkilökohtaisia syitä", joita esityksessä tarkoitettiin. *Hall. esit. N:o 89 v. 1926 vp. 23 § 2 mom; Lv miet. s. 3.*

² Jos teos tekijän eläessä jo on saatettu julkisuuteen, ei tekijä voi määrätä, ettei sitä saada toistamiseen julkistaa, esim. ottaa julkaistusta kirja-teoksesta toista painosta. Vrt. *kuit. Torben Lund, Billedkunsten s. 261; Jacobsen s. 267.*

³ Tässä suhteessa tekijänoikeus siis eroaa muusta omaisuudesta; fyysillisistä esineistä ei voida testamentilla määrätä hävitettäväksi perillisiä velvoittavasti. *Jacobsen s. 268.*

Jos testamentissa ei ole määrätty tekijänoikeuden valvojaa ja se sisältää ainoastaan tekijänoikeuden rajoittamista koskevia määräyksiä, ei perillisillä ole aihetta valvoa testamenttia, koska se olisi heidän etujensa vastaista. Onko testamentti sellaisessa tapauksessa voimassa ilman valvomista? Sitä voidaan tuskin olettaa, vaan lienee testamentti silloin TekijäL 34 §:än sisältyvän periaatteen mukaisesti virallisen syyttäjän valvottava ja hänen pidettävä huolta testamentin määräyksiä noudattamisesta.¹

30 §.

TEKIJÄNOIKEUDEN SIIRTYMINEN PAKKOTÄYTÄNNÖSSÄ.

Velkojalla on fyysillisen esineen pakkotäytäntöön l. ulosottoon periaatteellisesti katsoen rajaton, varallisuus oikeuksien oikeussuojan tarpeesta johtuva oikeus. Tekijänoikeus elää siinä suhteessa omaa elämänsä. Toisaalta tekijän persoonalliset ja velkojan taloudelliset edut joutuvat pakkotäytäntössä vastakkain, toisaalta on ristiriitaa myös tekijän omien taloudellisten ja persoonallisten etujen välillä, henkinen tuote kun monesti on hänen luottonsa ainoa pohja. Näiden erilaisten intressien keskeltä lainsäätäjän on löydettävä kohtuullinen ratkaisu.²

Oikeus tekijänoikeuden pakkotäytäntöön on eri maissa sään-

¹ TekijänoikKom:n ehdotuksen mukaan sovellettaisiin tekijänoikeuteen avio-oikeutta, perintöä ja testamenttia koskevia oikeussääntöjä. Tekijä voisi testamentillaan antaa jälkeensä jäänyttä aviopuolisoa ja perillisiä sitovia määräyksiä oikeuden käyttämisestä tai valtuuttaa toisen antamaan sellaisia määräyksiä. Jälkeensä jääneellä aviopuolisolla, suoraan ylenevässä tai alenevässä polvessa olevalla sukulaisella, ottolapsella tai sisaruksilla olisi valta ryhtyä toimenpiteeseen tällaisen määräyksen tai tekijän moraalisten oikeuksien loukkaamisesta, niin myös, jos rikkomisella on loukattu henkisen sivistyksen etua, asianomaisella viranomaisella (26, 44 §).

² *Jacobsen* s. 257; *Knoph* s. 146; *Torben Lund*, *Billedkunsten* s. 255.

nötetty eri tavoin. Saksan lain mukaan ei pakkotäytäntö ole mahdollinen ilman hänen suostumustaan; perillisiä vastaan se on sallittu, jos teos on ilmestynyt, heidän suostumuksettaankin.¹ Norjan tekijälaki sisältää samanlaatuisen säännöksen. Sen lisäksi on säädetty, ettei tekijän käsikirjoitusta saada hänen eläessään ulosmitata, ei myöskään alkuperäistä taideteosta, niin kauan kuin tekijä ei sitä kaupittelemalla tai muutoin ole antanut tietää, että hän katsoo teoksen valmiiksi ja julkisuuteen saatettavaksi. Perilliset voivat vastustaa näiden teosten tai tekijän jälkeensä jättämien luonnosten ulosmittausta ainoastaan, jos oikeudet taiteelliset tai persoonalliset edut sen johdosta tulisivat loukatuksi, mikä seikka on, jos velkojan ja perillisten kesken asiasta syntyy erimielisyyttä, asianomaisen ministeriön ratkaistava.² Itävallassa ei tekijänoikeutta voida sellaisenaan lainkaan ulosmitata rahasaamisesta; alkuteoksen pakkotäytäntö on kielletty, jos teoksen levittämiskäyttö sen johdosta tulisi loukatuksi, kuitenkin niin, että pantattu teos tai myyntivalmis taideteos saadaan ulosmitata.³

Mitä Suomen lakiin tulee, lainvalmistelukunta oli ehdottanut, ettei ilmestymätöntä kirjallista tai sävellysteosta tahi taideteosta, joka ei ollut saatettu julkisuuteen, olisi oleva lupa ulosmitata velasta tekijän, hänen leskensä, perillisensä tai testamentinsaajan pesästä.⁴ Hallituksen esityksessä eduskunnalle ehdotettiin tekijänoikeuden pakkotäytäntöstä säädetäväksi pääkohtaisesti samaa, mitä edellä mainittiin Norjan lain sisältävän. Lakivaliokunnan mietinnössä esitettiin muutoksia. Valiokunnan käsityksen mukaan ei ollut aihetta rajoittaa velko-

¹ *Allfeld*, *Urheberrecht* s. 133 ss.

² *Knoph* m.s.

³ *Lissbauer* s. 224 ss.

⁴ *Lvk* ss. 4, 8, 43, 63. KirjTaitA:ssa oli säädetty, ettei kirjallisen ("käsikirjoitetun") teoksen julkaisemisoikeutta voitu ulosmitata, niin kauan kuin se julkaisematta oli tekijän, hänen leskensä tai perillisensä hallussa; velkojalla oli, jos teos julkaistiin, oikeus hakea saamisensa ulos niistä varoista, joita julkaisemisen kautta kertyi (30 §). Taideteoksen pakkotäytäntöstä ei asetuksessa ollut säännöstä.

jan oikeutta saada ulosottotietä käyttää tekijänoikeuden taloudellinen arvo saamisensa suorittamiseksi enemmän kuin mitä oli tarpeen, jotta tekijän yksinomainen oikeus teoksensa julkisuuteen saattamiseen tuli turvatuksi. Yhtä selvää kuin oli, ettei tekijänoikeutta teokseen, jota ei ollut saatettu julkisuuteen, saatu tekijän velasta ulosmitata, koska muuten teos voitaisiin saattaa julkisuuteen vastoin tekijän tahtoa, yhtä selvää oli myös, että tekijänoikeus julkisuuteen saatettuun teokseen oli luettava sellaiseen omaisuuteen, jonka arvo voitiin käyttää tekijän velkojain tyydyttämiseksi. Ulosmittauksen tekeminen riippuvaksi velallisen suostumuksesta oli sellaisenaan käsitteen vastaista, ja käytännössä se olisi omiaan vain vaikeuttamaan tekijän luoton saamista. Sen vuoksi valiokunta muutti esityksen kysymyksessä olevan pykälän asiallisessa suhteessa sellaiseksi kuin se puheenaolevalta kohdalta oli lainvalmistelukunnan laatimassa ehdotuksessa.¹ Eduskunta hyväksyi valiokunnan mietinnön ja sen mukaisena kysymyksessä oleva lainkohta on TekijäL 24 §:ssä.

Mainittu säännös, jonka mukaan tekijänoikeus teokseen, joka on saatettu julkisuuteen, voidaan velasta ulosmitata tekijän, hänen leskensä, perillisansä tai testamentinsaajan pesästä, on, kun siinä tehdään sanotunlaisten teosten tekijänoikeuden pakkotäytäntö mahdolliseksi ilman tekijän suostumustakin, oikeuspoliittisesti sangen kohtuuton. Periaatteellisesti pakkotäytäntö voi kohdistua vain varallisuusoikeuksiin, mutta tekijänoikeus on varallisuusoikeudellinen ainoastaan sikäli, että sillä saattaa olla taloudellisia vaikutuksia. Tekijänoikeuden pakkotäytäntö esim. sanomalehdessä painettuun nekrologiin tai syntymäpäivärunoon, ei ole tekijän luoton tarpeen tyydyttämisen kannalta välttämätöntä; salliessaan sen laki asettaa velkojan taloudelliset edut tekijän persoonallisten oikeuksien edelle, mikä niiden keskinäisen arvosuhteen huomioonottaen on väärin. Lakia on tästä syystä tulkittava suppeasti.

Julkaistun teoksen tekijänoikeutta ei voida saattaa pakko-

¹ Hall esit. N:o 89 v. 1926 vp. 24 §; Lv miet. s. 3 s.

täytäntöön muuta kuin sitä arvoa silmällä pitäen, mikä sillä on siinä muodossa, jossa tekijä on teoksen toimittanut julkisuuteen. Se, joka on huutanut tekijänoikeuden painosta ilmestyneeseen teokseen, on oikeutettu siitä ottamaan toisen painoksen, mutta hänellä ei ole valtaa romaania dramatisoida, elokuvata tai muulla tavoin muunnella, kääntää sitä vieraalle kielelle tai, jos teos on julkaistu käännettynä jollekin kielelle, kääntää sitä toiselle kielelle.¹ Samalla tavoin, jos säveltäjä on antanut luvan teoksensa, esim. iskelmän, julkiseen esittämiseen elokuvassa, jonka monisteiden vuokraamisen kautta iskelmä on katsottava tulleen julkaistuksi, ei häneltä voida ulosmitata oikeutta sen julkaisemiseen painosta tai siirtämiseen äänilevystä esitettäväksi.²

Mutta puheena oleva lainkohta on epäonnistuneesti kirjoitetukin, kun siinä on myönnetty pluraalistenkin teosten pakkotäytäntö sekä silloin, kun ne on julkaistu, että myös, mikäli ne on muulla tavoin saatettu julkisuuteen. Säännöksen sananansaisen tulkinnan mukaan voitaisiin yliopistollinen luento tai radiossa luettu runo, joka ei ole ilmestynyt painosta, pakkotäytäntötietä julkaista painosta siitä huolimatta, että kieliasuisten teoksen luvaton julkinen, ei-dramaattinen esittäminenkin on sallittu vain sikäli, kuin se on julkaistu (*TekijäL 9 § 3 k.*) ja ettei luentoja tai runoja oltu kenties edes ajateltu painattamisen kautta julkistaa joko siitä syystä, ettei se ollut siihen tarpeeksi huoliteltu tai muusta syystä. Tätä ei varmaankaan ole

¹ Teoksen toisen painoksenkin julkaisemisesta vastaan tekijä saa, mutta eivät hänen perillisansä, tehdä samat muistutukset, joiden perusteella tekijä on oikeutettu epäämään kustantajalta oikeuden teoksen julkaisemiseen toisena painoksena. Ks. ed. s. 292 ja *Kahn* s. 30 alav. 1.

² *Kahn* s. 11; *Röthlisberger-Mentha* s. 26. Vrt. myös *Lissbauer* s. 227. Saksan tietoisopissa kiistellään siitä, kuinka laajan pakkotäytäntöoikeuden tekijän suostumus, joka on tuon oikeuden edellytyksenä, käsittää. *Allfeld* m.t.s. 132; *Kohler*, Urheberrecht s. 459; *Kahn* s. 57 ss. — Tanskan tekijälain mukaan pakkotäytäntö on vain "Fyldestgørelse i det pekuniaere Udbytte af Ophavsretten", mikä merkitsee sitä, että ainoastaan tekijä saa päättää teoksen julkistamismuodoista, uudestaan julkistamisesta jne. *Torben Lund*, Forfatterret s. 119 s; *Jacobsen* s. 259.

laissa tarkoitettu eikä lakia voidakaan niin tulkita, että teos näissäkin ja niihin verrattavissa tapauksissa saattaisi siirtyä kolmannen henkilön mielivaltaisesti käytettäväksi toisin kuin tekijä oli ajatellut. Jos siis on ulosmitattu tekijänoikeus kantaattiin, jonka partituuri ei ole painettu, vaan ainoastaan julkisesti esitetty tai pidettyyn luento- tai lausuttuun julkaisemattomaan runoon, ei niiden toisintamisoikeutta saada panna pakkomyyntiin laajemmalti kuin mitä niitä on julkisesti esitetty.¹ Toisin on tietenkin laita, jos tekijä on antanut suostumuksensa laajempaan toisintamiseen. Tekijän luvalla voidaan myös julkisuuteen saattamaton teos ulosmitata. Tällaisen suostumuksen on katsottava hiljaisesti sisältyvän tekijänoikeuden panttaukseen.²

Mitä singulaarisiin teoksiin, joita etupäässä ovat taideteokset, tulee, ei tekijänoikeuden pakkotäytäntö niihin ole mahdollinen tekijän ateljeesta. Jos taideteos on myyty tai näytteillepanemalla tai kaupittelemalla saatettu julkisuuteen, on pakkotäytäntö, joka käytännössä merkitsee oikeutta taideteoksen reproduktioon, s. o. monistamiseen ja monisteiden myymiseen ja levittämiseen, mahdollinen. Myytyihin taideteoksiin nähden se kuitenkin saattaa tulla kysymykseen vain niissä tapauksissa, jolloin tekijä on varannut itselleen oikeuden kaksoiskappaleiden valmistamiseen taideteoksesta (*TekijäL 22 § 2 mom. 2 lause*).

TekijäL 24 § koskee pakkotäytäntöä ainoastaan tekijää, hänen leskeänsä, perillistensä ja testamentinsaajaa, ei sitä vastaan, jolle tekijänoikeus on siirretty. Pakkotäytäntöoikeus määrytyy viimeksi mainituissa tapauksissa sen mukaan, onko luovutuksensaajalla valta ilman tekijän suostumusta luovuttaa

¹ Vrt. Sveitsin tekijälain 10 art: "Selbst nach der öffentlichen Bekanntheit des Werkes ist gegen den Urheber oder seine Erben Zwangsvollstreckung nur in so weit zulässig, als es diese Personen bereits ausgeübt haben."

² Vrt. UL 4:5 § 2 mom; *Lvk* s. 43; *Torben Lund*, Billedkunsten s. 257; *Lissbauer* s. 227; *Kahn* s. 34 s. ja ed. s. 276.

tekijänoikeus edelleen.¹ Teoksen kääntäjältä, kustantajalta tai tekijäin etujärjestöltä esim. ei niin muodoin voida luovutettuja tekijänoikeuden funktioita ulosmitata, jolleivät he ole oikeutettuja luovuttamaan funktioita toiselle henkilölle, mikä käytännössä on ylen harvinaista.² Ainoastaan tekijälle luovutussopimuksen mukaan kuuluva oikeus tekijänpalkkioon on panttavissa pakkotäytäntöön.

Pakkotäytäntö tapahtuu asianomaiselle annetulla ilmoituksella, että hänen tulee pidättäytyä kaikista tekijänoikeuden dispositioista, jotka ovat ristiriidassa ulosmitatun funktion kanssa. Funktio arvioidaan sen arvon mukaan, joka sillä arvioidaan olevan pakkotäytäntön hetkellä ja on arvioimisessa tarpeen tullen käytettävä asiantuntijan apua.³

Kielto pakkotäytäntöä vastaan koskee vain ulosmittausta velasta. Käsikirjoitus, joka tekijän on luovutettava kustantajalle teoksen painosta julkaisemista varten, samoin kuin esim. rakennuspiirustukset, joiden mukaan on rakennettava, voidaan, mikäli ne ovat valmiit, "ottaa ulos".⁴

TekijäL:ssä ei ole säännöstä alkuteoksen pakkotäytäntöstä. Hallituksen esityksessä eduskunnalle ehdotettiin säädettäväksi, ettei tekijän elinaikana voitu ulosmitata hänen käsikirjoitustansa, ei myöskään alkuperäistä taideteosta, niin kauan kuin tekijä ei joko näytteillepanemalla tai muulla tavoin ollut ilmoittanut katsovansa teostaan valmiiksi ja julkisuuteen saatettavaksi.⁵ Säännöksen, joka oli laadittu Norjan tekijälakikomitean ehdotusta hyväksikäyttäen,⁶ eduskunta hylkäsi ilman peruste-

¹ UL 4:9 § 2 mom; *Allfeld* m.t.s. 135; *Jacobsen* s. 260 s; *Gierke* s. 808; *Nybergh* JFT 1937 s. 183 s; v. *Konow* s. 110.

² *Nybergh* m.k. s. 121. Etujärjestölle luovutettua funktiota ei voida ulosmitata tekijältä myöskään, mikäli koskee luovutussopimuksen jälkeen syntyneitä teoksia, jos nekin on etukäteen luovutettu etujärjestölle. Uuden teoksen siirtyminen tekijältä etujärjestön tekijänhallintaan tapahtuu välittömästi ilman "ylimenosekuntia". *Sprengmann* s. 87 s.

³ UL 4:14 § 1 mom.

⁴ Ks. ed. s. 283 ja *Kahn* s. 51.

⁵ *Hall. esit.* N:o 89 v. 1926 vp. 24 § 2 mom.

⁶ *Norjan ehdotus* s. 50.

luja. Oikeus alkuteoksen pakkotäytäntöön on sen vuoksi tulkinnan varainen ja muista lainsäännöksistä johtuen useimmissa tapauksissa kielletty. Käsikirjoitus voidaan tosin myydä pakko- huutokaupassa, mutta vain ehdolla, ettei sitä monisteta ja levitetä ja siten saateta julkisuuteen, niin suurta vahinkoa kuin tällainenkin pakkotäytäntö saattaa tekijälle tuottaa. Pakkotäytäntöön ei myöskään saada ryhtyä vain estääkseen manuskriptin, alkuperäisen nuottikirjoituksen tms. tulemasta julkisuuteen, koska mitään oikeutta ei ole lupa käyttää ainoastaan vahingoittamisen tarkoituksessa. Mitä tulee taideteoksiin tai niiden luonnoksien ulosmittaukseen taiteilijan ateljeesta, voidaan sanoa, että niillä, toisin kuin käsikirjoituksilla, saattaa sellaisinaan, niissä olevan materian (veistokuvan marmori) vuoksi olla taloudellista arvoa ja että tämä seikka voisi puhua pakkotäytäntöön luvallisuuden puolesta.¹ Mutta toiselta puolen taide- teosten pakkotäytäntö voi johtaa niiden julkistamiseen vastoin tekijän tahtoa, esim. kaupitteluun, ja antaa huutajalle mahdollisuuden muunkin tekijänoikeudellisenkin funktion, nim. näyttellepanemisen käyttämiseen (*TekijäL 18 § 4 k*), jota ei voida pakkomyynnissä rajoittavalla ehdolla sulkea pois. Kun jo taideteoksen ja sen luonnoksien pakkomyynti julkisella huutokaupalla merkitsee tekijän henkisten tuotteiden julkisuuteen saat- tamista, s.o. hänen ensisijaisten persoonallisten oikeuksiensa loukkaamista, on niiden pakkotäytäntö katsottava lain vastai- seksi, jollei niitä ole tekijän toimenpiteestä sitä ennen saatettu julkisuuteen kaupittelemalla, näyttellepanemalla tai muulla tavoin.^{2, 3}

¹ Saksan lain mukaan on käsikirjoituksen ulosmittaus kielletty, taideteoksen sallittu tekstissä mainitusta syystä. *Hellweg* s. 34; *Kahn* s. 51.

² Tanskan oikeus on, mitä taideteoksen ulosmittaukseen tulee, samalla periaatteellisella kannalla kuin Norjan edellä mainittu laki. *Vinding Kruse*, *Ejendomsretten* s. 477 kritikoit sitäkin säännöstä vastaan, että taideteoksen kaupan pitäminen oikeuttaisi sen pakkotäytäntöön, koska tekijä on voinut muuttaa mielensä. Ks. Myös *Jacobsen* s. 262; *Torben Lund* m.t.s. 258.

³ Milloin taideteos on valmistettu monistettavaksi, ei sitä varten tar-

Kun teos pakkotäytäntöön johdosta on joutunut toisen omaksi, jäävät, niin kuin ennen on mainittu, tekijän moraaliset oikeudet kuitenkin voimaan. Teosta ei ole lupa julkaista toisen nimissä, vaan on tekijän isyys teokseen tunnustettava, lähde ilmoittamalla, eikä teosta ole lupa julkaista muutetussa muodossa tai jos tekijä on kuollut, muutettuna tai typistettynä hänen mainettansa vaarantavalla tavalla, saattamatta tiedoksi, etteivät muutokset tai typistykset ole lähtöisin hänestä (*TekijäL 22 § 2 mom*; *23 § 3 mom*).

TekijäL 24 §:n nojalla voidaan myös päätellä, ettei käsityö- läisellä, esim. kirjansitojalla, joka on kustantajalta saanut teoksen sidottavaksi ja jolla on kustantajaa vastaan lakisääntöinen panttioikeus teokseen (*EOA 3 §*), ole oikeutta muuttaa teosta rahaksi niin, että tekijänoikeus tulee loukatuksi. Jos tekijä itse on antanut teoksen käsityöläiselle hänen suoritettaviaan töitä varten, voivat teoksen vapaaehtoisesta panttauksesta noudatettavat oikeussäännöt tulla sovellettaviksi.¹

Tekijänoikeuden ja teoksen pakkotäytäntöstä on erotettava teoksen monisteiden ulosmittaus. Mikäli niitä on levitetty ja teos siis saatettu julkisuuteen, toimitetaan niiden pakkotäytäntö, kuten muidenkin fyysillisten esineiden pakkotäytäntö; niin menetellään tekijän hallussa olevien kustannettujen teos- kappaleiden suhteen.²

vallitsemiseen saataisi ulosmitata häneltä itseltään eikä siltä, jolle se on siirtynyt avio-oikeuden, perinnön tai testamentin nojalla. Sama olisi oleva tulkitsee Saksan lakia niin, että taideteoksen ensimmäiset luonnoksetkin olisi samalla perusteella vapautettava pakkotäytäntöstä.

Tekijänoikeus ehdottaa säädettäväksi, ettei tekijän oikeutta teoksensa vallitsemiseen saataisi ulosmitata häneltä itseltään eikä siltä, jolle se on siirtynyt avio-oikeuden, perinnön tai testamentin nojalla. Sama olisi oleva voimassa käsikirjoituksesta, niin myös taideteoksesta, jota ei ole pantu näytteille, tarjottu myytäväksi tai muutoin hyväksytty saatettavaksi julkisuuteen." (27 §).

¹ *Allfeld* m.t.s. 139; *Kohler*, *Urheberrecht* s. 361. Toisin, jos käsityö- läisen oikeus katsotaan pidätysoikeudeksi. Ks. siitä *Hannikainen*, *Pidätys- oikeuden rakenne*. 1948 s. 179 ja kirjall.

² *Jacobsen* s. 258; *Allfeld* m.t.s. 137 s; *Torben Lund*, *Forfatterret* s. 119 s.